

#MAAKTDATGEBUITENZIJT

Waarom buitenspelen?

Waar en hoe hangen/
spelen tieners?

Tieners in de publieke
ruimte

Voorbeelden en
doorverwijzingen

Maakt dat ge buiten zijn!

Inspiratiegids 'buitenspelen en tieners'

Gericht naar lokale besturen in Vlaanderen en Brussel

GOE GESPEELD!

Inhoudstabel

1 Voorwoord	3
2 Waarom buitenspelen?.....	4
2.1 Het belang van buitenspelen	4
2.2 Buitenspeelonderzoek	5
3 Hoe en waar spelen of hangen tieners?	6
3.1 Hangmakers - Bataljong	8
3.1.1 Rondhangen	8
3.1.2 Wat is dan de 'vrije tijd'?	9
3.1.3 Een sterke 'rondhang' visie	10
3.2 Visie op vrije tijd - VDS	12
4 Hoe bewegen tieners in de publieke ruimte?	14
4.1 Tienerweefsel: een ruimtelijke blik op de leefwereld van jongeren	18
4.1.1 Wat is een tienerweefsel?	18
4.1.2 De logica van de plek	18
4.1.3 Drie stappen naar hotspots in de beweegwereld van tieners	19
4.1.4 Van kaart naar visie	20
5 Wat is participatie en waarom is het belangrijk?	21
5.1 The Lundy model of child participation	21
5.2 Kinder- en jeugdraad	22
5.3 Geef tieners een stem	23
6 Hoe ziet dat er dan uit?	25
6.1 Goede voorbeelden uit PLAYces	25
7 Conclusie	26
Bronnenlijst	27

Voorwoord

Door Lotte Cleymans (Stagiaire Goe Gespeeld! 2023–2025)

Spelen stopt niet plots als je ouder wordt!

Kinderen noemen het nog 'spelen', tieners doen het vaak zonder het zo te benoemen, en jongeren kleuren dat allemaal op hun eigen manier in. Eigenlijk gaat het allemaal om hetzelfde: ontdekken, ontspannen en verbinden. #maaktdatgebuitenzijt

Tieners, wie zijn dat eigenlijk? In deze gids spreken we vaak over kinderen, tieners en jongeren. In onze definitie zijn kinderen; 'iedereen onder de 10 jaar', tieners; 'iedereen tussen 10 en 14 jaar', en jongeren; 'iedereen vanaf 14 jaar'. Een tiener zit mooi tussen de leeftijden waar spelen nog puur 'ravotten zonder grenzen' is en de 'ik ben wel al een beetje volwassen hé' fase. Tieners hangen rond op een plein, spelen samen online spelletjes, of chillen aan het station. Ze lachen, zoeken grenzen op, dagen elkaar (en de wereld) uit. Ze spelen met identiteit, met wie ze zijn en willen zijn.

In deze gids brengen we heel wat informatie over en onderzoek naar ruimte die kinderen, jongeren, en in het bijzonder tieners, nodig hebben samen. Ga zelf aan de slag, experimenteer erop los, alleen zo kom je te weten wat wel, maar ook wat niet werkt voor jouw stad/gemeente/dorp.

We bekijken het belang van spelen, de ruimte die ze nodig hebben, de mogelijkheden die daar dan liggen, maar ook de uitdagingen krijgen een plaats. We laten onder meer zien waarom 'hangen' niet noodzakelijk overlast moet zijn, en hoe participatie hieraan kan bijdragen.

Je krijgt praktijkvoorbeelden, tools, en inzichten over hoe je tieners betreft bij beleid en ontwerp. Geen droge theorie, maar inspiratie die je morgen kan toepassen in je gemeente of stad. Daarnaast krijg je inzicht in hoe tieners zich verhouden tot ruimte, wat 'spelen' voor hen betekent, en waarom ook rondhangen een vorm van spelen is voor hen. Deze gids laat je zien hoe je tieners mee aan tafel krijgt, hoe je hun leefwereld kan begrijpen, én hoe je samen met hen tot sterkere en meer gedragen beslissingen komt.

De kunst zit hem in het samenwerken. Als er ruimtelijk iets gaat gebeuren, moet mobiliteit, vrije tijd, ... daar zeker in betrokken worden, maar ook in de andere richtingen. Samenwerken met kinderen, tieners en jongeren kan pas als je als bestuur ook samen aan één zeil trekt. "Alle neuzen in dezelfde richting". Want eerlijk? Een buurt waar tieners welkom zijn, is een buurt die beetje bij beetje zal openbloeien.

2. Waarom buitenspelen?

2.1 Het belang van buitenspelen

Buitenspelen in de eigen buurt gebeurt vaak zonder begeleiding of controle door een volwassene. Doordat ze op zichzelf zijn aangewezen leren kinderen omgaan met elkaar en leren ze voor zichzelf opkomen. Als kinderen in groep spelen, moeten ze onderhandelen over spelregels, rekening houden met andere groepjes spelende kinderen, zichzelf organiseren bij het verdelen in teams, conflicten meemaken en oplossen, etc. Wanneer kinderen samen buitenspelen, leren ze deze vaardigheden van elkaar. Het vrij spel biedt een veilige proeftuin voor kinderen om te oefenen, te falen en opnieuw te proberen samenleven. (Steenberghs, 2020).

Buitenspelen bevordert de fysieke en mentale gezondheid en draagt bij aan een gevoel van welzijn.

Onderzoek toont aan dat wie buiten speelt een sterker immuunsysteem heeft. Het effect van goe buiten spelen op het onderwijs, de kennis en de leerkanen van kinderen en jongeren valt ook niet te onderschatten.

Kinderen en jongeren krijgen gemiddeld zo'n 32 tot 36 uur les op school. Zo goed als al die uren zitten zij binnen op de schoolbanken. Een middagpauze van 50 minuten is verplicht. Maar wanneer en hoelang de speeltijden vallen, kan een school zelf bepalen. Nochtans, spelenderwijs leert een kind ongelooflijk veel. Er liggen dus best wel wat kansen, daar op de speelplaats.

Kinderen en jongeren ontmoeten elkaar buiten en door met elkaar in interactie te gaan ontwikkelen ze hun sociale vaardigheden. Bovendien oefenen ze ook taal, leren ze omgaan met winst en verlies en ontwikkelen ze een gezonde assertiviteit. Jongeren die hun leeftijdsgenoten ontmoeten en samen vorm geven aan hun vrije tijd, krijgen meer eigenaarschap over die vrije tijd. Ze leren keuzes maken en ze leren ontdekken wat ze graag doen. Ze ontdekken de mogelijkheden van hun eigen lichaam en dat geeft zelfvertrouwen.

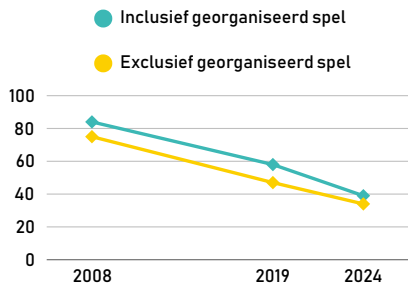
(Het Belang van Buitenspelen En -zijn | Buitenspelen, z.d.)

Niet elk kind, elke tiener of elke jongere heeft echter de mogelijkheid om in hun eigen tuin hun ding te doen. Heel wat kinderen zijn aangewezen op buitenruimten, die ofwel semi-publiek zijn, ofwel worden aangeboden via een vrijetijdsaanbod. (Het Vlaams Parlement: We Gingen Spreken Over Het Belang Van Buitenspelen!, Z.d.).

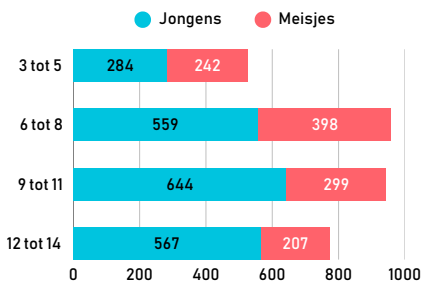
2.2 Buitenspeelonderzoek

Spelen kinderen nog buiten op straat en in hun eigen buurt? Wie zijn de buitenspelers, waar spelen ze, en wat doen ze? En hoe is dat veranderd tegenover vroeger?

Kind & Samenleving observeerde in 2024 opnieuw spelende kinderen (3-14 jaar). Ze deden dit in 24 woonwijken en vergelijken hun nieuwe cijfers met voorafgaand onderzoek. Zo vergelijken ze 7 wijken doorheen alle jaren en nemen ze cijfers van de nieuwe wijken mee als vergelijkende studie.

Het buitenspelen gaat er weer fors op achteruit. Sinds het vorige buitenspeelonderzoek in 2019 zien we 28,3% minder kinderen buiten spelen. Op 16 jaar tijd, sinds 2008, is de speelindex dus meer dan gehalveerd. (Meire & Kind & Samenleving, 2024).

Kijken we puur naar tieners (voor ons 10-14 jaar); merken we dat die cijfers 'positief' zijn voor hun leeftijdscategorie. Ook al gaat het buitenspelen ook daar achteruit, is het toch nog deel van de doelgroep die geregeld buitenspeelt.

Lees meer over het belang van buitenzijn volgens Goe Gespeeld!

Lees het buitenspeelonderzoek van Kind & Samenleving

3. Hoe en waar spelen of hangen tieners?

Rondhangen is oké. Rondhangen is een recht voor alle inwoners in de gemeente. Voor veel tieners en jongeren is het een essentieel deel van hun ontwikkeling. Toch wordt rondhangen vaak gezien als een probleem, bijvoorbeeld door buurtbewoners. (Jonge Inwoners in/en de Publieke Ruimte | Bataljong, z.d.).

Wat wij als volwassenen vaak beschouwen als 'spelen', krijgt bij tieners een heel andere invulling. Voor tieners is 'rondhangen' eigenlijk ook een vorm van spelen, al ziet dat er voor de buitenwereld jammer genoeg vaak anders uit. Doordat tieners zich anders positioneren in de openbare ruimte, bijvoorbeeld door te zitten, te leunen of gewoon aanwezig te zijn, kan dit gedrag sneller worden gezien als overlast, terwijl het voor hen gewoon een manier is om hun vrije tijd door te brengen.

Als ze bijvoorbeeld 'rondhangen' of in de buurt aanwezig zijn, zullen ze dat niet benoemen als spelen, ook al gaat het voor een groot deel om sociale interactie, plezier maken en ontspannen (allemaal elementen die wél onder spelen vallen). Alleen wanneer ze echt iets doen zoals voetballen, zullen ze het sneller als vrijetijdsbesteding 'spelen' omschrijven.

Toch is ook 'voetballen' een breed begrip. Waar volwassenen bij voetballen al snel denken aan een spel dat georganiseerd is (spelregels, meerdere spelers, punten etc), kan het voor tieners iets heel anders betekenen. Met twee een bal naar elkaar passen of gewoon praten over voetbal tijdens het stilstaan op het terrein, kan voor hen even goed 'voetballen' zijn. Eigenlijk vervaagt de grens tussen sporten, spelen en rondhangen hier helemaal.

Datzelfde geldt voor andere activiteiten zoals 'shoppen'. Ook dat kan betekenen dat ze gewoon wat rondwalen, praten, kijken en tijd met elkaar doorbrengen (zonder per se iets te kopen of actief bezig te zijn). Tieners zullen zich vaak duidelijk onderscheiden van 'hangjongeren'. Omdat zij zichzelf vaker zouden beschrijven als 'gewoon aanwezig' of 'chillen', benoemen ze de oudere jongeren die op dezelfde manier de ruimte gebruiken wél als 'hangjongeren'. Daarmee maken ze duidelijk dat er een verschil is in hoe zij zichzelf en zien en hoe zij anderen zien.

Tieners spelen eigenlijk nog graag en veel.. Helaas neemt 'spelen' ook vaak af op publieke plaatsen waar ze bekeken worden en/of waar er 'sociale controle' is. Tieners zijn kinderen, soms ook al jongeren, die zich een weg proberen banen in de samenleving. Ze zitten in een soort tussenfase waar de buitenwereld maar moeilijk vat op krijgt. De groep 'tieners' wordt ook vaker opgesplitst, denk aan de opsplitsingen in vrijetijdsactiviteiten (-12 en +12) of in de schoolcontext waar de 10- tot 12-jarigen nog in de lagere school zitten en de 12+ers al naar het middelbaar gaan.

Vergeet niet dat niet elke tiener hetzelfde is, denkt, beweegt,... De ene 12-jarige gaat nog volop mee in een fantasiespel waar hij zich volledig verliest. De andere 12-jarige vindt dat het meest belachelijke ever en verdwijnt liever tussen de stadsmuurtjes. Hoe ze zich in groep bewegen verschilt ook vaak; de ene schuchter en afwachtend, de andere als clown van de groep of natuurlijke leider.

Voorbeelden van spelen die voor tieners echt aanslaan? Denk dan vooral aan moeilijker motorische spelen, waarbij techniek en vaardigheden nodig zijn, denk ook aan ruigere spelen met veel spelregels.

Als we denken aan georganiseerde activiteiten zoals een speelplein, een speeltuin, een speelnamiddag; dan kan je denken aan:

Waterpinata maken, cupflips, parcours bouwen en afleggen, stratego, verkleedspelletjes, fotozoektochten, insectenhôtels maken, schaduwspelletjes, ...

Echter, dat zijn eerder kleinschalige activiteiten. Tieners, maar ook jongeren, halen speelkansen graag op plekken waar ze al moeten zijn; een stationsbuurt, schoolplein, speelplaats, dorpshart' Denk aan mogelijke zoektochten organiseren, escaperooms in de gemeente, georganiseerde nachttocht ...

Wat kan je nu als activiteit aanbieden tijdens evenementen?

Op de website van Buitenspelen.be staan superveel mogelijkheden!

"Hoe maken we een publieke plaats dan aantrekkelijk om te spelen?" Wel, eigenlijk liggen er veel kansen in ruimtelijke vormgeving. Meer daarover kan je terugvinden in hoofdstuk 4 en 5.

Ontdek de speelideeën
op Buitenspelen.be

Ontdekt onze eigen
webpagina's over tieners

3.1 De Hangmakers

Bataljong

3.1.1 Rondhangen

Rondhangen is vrije tijd doorbrengen in publieke of semipublieke ruimte, in een ongeorganiseerde context en in zelfgekozen groepen. Het is van buitenaf niet altijd zichtbaar wat de drijfveer precies is, maar voor de groep, de gebruikers zelf, is er wel degelijk een betekenisverlening aan de activiteit.

1. Sociale betekenis: de groep biedt veiligheid en geeft richting aan gedrag en persoonlijke identiteit. Binnen die veilige omgeving krijgen jongeren de kans om sociale en communicatieve vaardigheden te oefenen en hun identiteit te ontwikkelen.

2. Pedagogische betekenis: de publieke ruimte is een van de weinige settings waar de controle van volwassenen minimaal is. Dat maakt van rondhangen de ideale activiteit om zelf vorm te geven aan hun plek in de gemeenschap, om eigen waarden en normen te vormen en te experimenteren met grenzen. Zo draagt rondhangen bij tot meer autonomie en is het ook een expressiemiddel van het streven naar autonomie. Rondhangen werkt emanciperend.

3. Ruimtelijke betekenis: jongeren zoeken naar plekken die aan bepaalde eisen of noden voldoen. Die plek kan een uitvalsbasis zijn, een rustige plek om te babbelen, of net een avontuurlijke plek waar altijd wel iets te beleven valt. Ook de nood om te zien en gezien te worden, bepaalt mee de keuze van een plek. Een winkelcentrum voldoet meer aan die nood dan een steiger langs een afgelegen rivier. De keuze voor een locatie is een duidelijk signaal. De kunst bestaat erin deze noden op te pikken en er je beleid op af te stemmen.

(Visie – Hangmakers, z.d.)

3.1.2 Wat is dan de ‘vrije tijd’?

De lokale supermarkt bij school is eigenlijk ‘lokale economie’, maar voor tieners en jongeren is dat eigenlijk vaak wel een leuke plek, waar ze graag graag zijn. Ze staan dan, volgens anderen, ‘in de weg’ en worden om die reden weggejaagd. Dat leidt dan soms tot fout gedrag bij de doelgroep, gebaseerd op onbegrip.

Tieners vinden hun verplaatstijd op de bus of in het bushokje ook hun vrije tijd. Gezellig babbelen over wat er allemaal op school is gebeurd. Voor de andere passagiers kan dit dan weer als druk en storend worden ervaren.

Voetballen op straat is misschien wel een van de meest herkenbare manieren waarop je tieners ziet spelen in de publieke ruimte. Maar in veel straten kan/ mag dat niet.... Het voetballen, het spelen op straat wordt dan snel gezien als overlast, aangezien het volgens verkeersborden ‘niet mag’.

Jongeren die hun pizzadozen, na een gezellige gedeelde avondmaal in een park, naast de publieke vuilbakken plaatsen... Dat wordt dan weer gezien als sluikstorten, terwijl het probleem vooral zit in het feit dat die dozen niet in de vuilbak passen...

We merken dat ‘tienergedrag vaak wordt miskend en dus vanuit de negatieve kant wordt geïnterpreteerd.. Het is vaak onmogelijk om voor elk kind, elke tiener en/of elke jongeren de publieke ruimte 100% in te vullen naar hoe zij dat ideaal zouden vinden.

“Veel start bij het zien en begrijpen van wat ze nodig hebben, zo kan er telkens, startend vanuit een groter plan, stapsgewijs opgebouwd worden”

(J. De Haene, Bataljong, persoonlijke communicatie, 18 april 2025)

Voorbeeld:
Meetjesland

Lees meer over de visie
op vrije tijd van Bataljong

Meetjesland is een regio met veel kleine gemeenten. Aangezien niet elke gemeente een school heeft, moeten ze dus nauw samenwerken. Overbruggingen maken is hier dus zeer cruciaal. Daardoor is de groep ‘tieners’ moeilijker te vinden, aangezien ze vaak versnipperen na schooltijd. Op sommige ‘passeer’plekken is er al veel, op andere plekken is er nog niets, aangezien de nood van tieners doorheen de jaren kan veranderen, en niet alles in één keer kan worden gerealiseerd. Dat maakt dat het participatief traject blijft lopen, en de tieners in dit project ook zullen wisselen. Tussentijdse participatie is dus zeer belangrijk om dat soort projecten te doen slagen!

3.1.3 Een sterke 'rondhangvisie'

Om het fenomeen rondhangen goed te kunnen begrijpen, zoomen we even uit naar de setting waarin het plaatsvindt: de publieke ruimte. Daarin spelen drie lagen in op elkaar.

- Fysieke laag: kunnen jonge inwoners hier aanwezig zijn? Zijn er veilige routes naar die plekken? Zijn er faciliteiten om elkaar te ontmoeten (bankjes, vuilnisbakken, wifi...)? Deze laag focust op aanleg en inrichting.
- Belevingslaag: willen jonge inwoners hier zijn? Is de plek aantrekkelijk? Hebben ze het gevoel dat ze er hun ding kunnen doen? Deze laag focust op ervaringen en beleving.
- Laag van machtsverhoudingen: mogen jonge inwoners hier aanwezig zijn? Hebben ze het gevoel dat ze er welkom zijn? Worden ze door andere gebruikers weggestuurd? Durven ouders hun kinderen naar deze plek te laten komen? Deze laag focust op sociale verhoudingen, normen en gedragsregels die aan een plek verbonden worden.

Maak publieke ruimte (opnieuw) écht publiek

De druk op de publieke ruimte verhoogt anno 2024 door enkele tendensen:

- Beschikbare ruimte wordt steeds schaarser, onder meer door verdichting en omdat verblijfs- en ontmoetingsruimte vervangen worden door verplaatsingsruimte.
- Publieke ruimte wordt vaker voorgestructureerd voor bepaalde functies. Zo krijg je het idee dat skaten enkel kan op een skatepark en spelen in een speeltuin, wat niet altijd strookt met de noden of wensen van gebruikers.
- Steeds meer privatisering van publieke ruimte. Denk bijvoorbeeld aan een terras dat een deel van een dorpsplein inpalmt. Of ruimte op het strand die ingenomen wordt door verhuurders van bijvoorbeeld ligzetels of parasollen.

(Visie – Hangmakers, z.d.)

Rondhangbeleid is meer dan overlastpreventie

Rondhangen heeft (onterecht) een negatieve connotatie en wordt bijna standaard geassocieerd met overlast, een begrip waarin perceptie en omstandigheden een bepalende rol spelen.

- Enerzijds zijn er objectieve aspecten van overlast die altijd en overal een negatieve invloed hebben, denk aan zwerfvuil, vandalisme ...
- Anderzijds zijn er de subjectieve elementen die sterk afhankelijk zijn van persoonlijke voorkeuren, interpersoonlijke dynamieken en de setting van de gebeurtenissen. Denk aan het spelen van muziek, gras maaien of rondcruisen op een elektrische step. Die activiteiten zijn op zich geen overlast, maar kunnen wel als dusdanig ervaren worden op bepaalde tijdstippen, in drukke buurten of door het herhaaldelijk plaatsvinden.

Wanneer rondhangen als overlast wordt gezien, gaat het in grote mate over de subjectieve aspecten. De objectieve overlast komt minder vaak voor. Vaak pikken klassieke en sociale media net die situaties op en versterken en legitimeren zo de negatieve beeldvorming. De overgrote meerderheid van de jongeren in de publieke ruimte betaalt de tol voor het onaanvaardbaar gedrag van enkelen.

Waarom moet je hier als lokaal bestuur op inzetten?

- Openbare ruimte waar sterk ingezet wordt op het publieke karakter, verhoogt de kansen op interculturele en intergenerationele contacten. Bovendien leidt het tot een veel sterkere verbondenheid met de samenleving en de democratie.
- De thuis- en woonsituatie bepaalt ook mee de nood aan publieke ruimte. Wie beperkter behuist is en geen tuin heeft, gebruikt de publieke ruimte intensiever.
- Mogen vertoeven in de publieke ruimte, is een recht voor alle kinderen en jongeren. Het recht op rust en ontspanning (kinderrechtenverdrag artikel 31) impliceert dit. Als overheid heb je de verantwoordelijkheid om kwalitatieve en toegankelijke publieke ruimtes te voorzien, waarin verschillende groepen aanwezig kunnen en mogen zijn.

Lees de visietekst "Jonge inwoners in/en de publieke ruimte"

3.2 Visie op vrije tijd

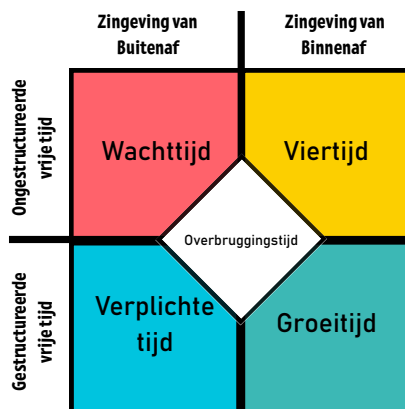
Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS)

De VDS hanteert deze visie om vrije tijd te klassificeren.

Zingeving: daaronder verstaan we de manier waarop het kind kijkt naar zijn tijd. Als de **zinggeving van binnenuit** komt, dan kiest het kind zelf om deze tijd door te maken. Het kind ziet het belang in van deze tijd en heeft er zelf 'zin' (goesting) in. Komt de **zinggeving van buitenaf**, dan wordt het kind door iemand anders verplicht deze tijd door te maken.

Structuur: onder **gestructureerde tijd** verstaan we tijd die vooraf afgebakend is, een vastomlijnd doel heeft en een duidelijk patroon. Deze tijd speelt zich daar af, bvb in de sporthal, en voor zolang, gedurende 60 minuten.

Ongestructureerde tijd is vooraf niet bepaald in tijd en ruimte.

Met deze indeling kan je vrije tijd opsplitsen in vijf verschillende soorten tijd met elk een duidelijk andere inslag:

Verplichte tijd houdt in dat kinderen deelnemen aan gestructureerde vrije tijd waar ze zelf niet de zin van inzien. Het is werkelijk verplicht voor hen en kinderen zouden deze tijd niet doormaken als ze er voor konden kiezen: mee op bezoek naar een onbekende tante, naar het museum voor schone kunsten, afwassen, kamer opruimen, (soms) een instrument leren bespelen, ...

Wachttijd is die tijd waarop men bijzonder weinig greep heeft en waarbij men afhankelijk is van anderen: wachten bij de dokter, in de auto, in de winkel, in de rij, mama ontmoet een vriendin op straat, ... Belangrijk kenmerk is dat kinderen niet zelf hebben gekozen om te wachten. We merken een verschil met overbruggingstijd.

Overbruggingstijd is die tijd waarop kinderen er in hun zelfgekozen vrijetijdsbesteding mee geconfronteerd worden dat ze even, tijdelijk, niet weten wat te doen. Hun vriendje is weg, ze hebben net hun spel beëindigd, de strip is net uitgelezen ... en ze vallen even in een gat. Verschil is dat kinderen hier kunnen plaatsnemen dat ze even niets te doen hebben en keuze hebben over wat ze als volgende bezigheid kunnen doen. Ze hebben daarom zelf in de hand hoelang deze overbruggingstijd duurt.

Groeitijd is die tijd waarbinnen kinderen kiezen om deel te nemen aan gestructureerd aanbod. Ze doen dit omdat ze het graag doen en zich graag willen ontwikkelen: de tekenacademie, de jeugdbeweging, de sportclub, de muziekschool, ...

Viertijd is die tijd waarin kinderen zelf invulling geven aan hun 'vrije tijd' maar op een ongestructureerde manier. Hun vrije tijd is 'open'. Het is pure goesting. Ze kunnen de tijd zelf beheren. Een vriendje komt spelen, ze maken een tochtje met de fiets, ze gaan even TV kijken, ze halen een gezelschapsspel uit de kast, ... Kenmerkend voor de activiteiten hier is dat ze zelfgekozen zijn en geen 'nut' hebben. Ze zijn gewoon tof om te doen en het is heel vrijblijvend, je doet ze zolang je wil of kan.

Waarom is het voor lokale besturen belangrijk om deze indeling van kindertijd te begrijpen, en hoe speel je hierop in in beleid en praktijk?

Als lokaal bestuur maak je keuzes die natuurlijk rechtstreekse invloed hebben op het invullen van 'vrije tijd' bij elke inwoner, waar onze doelgroep uiteraard vaak een actief deel van uitmaakt. De indeling in groeitijd, viertijd, wachttijd, overbruggingstijd en verplichte tijd helpt om te zien hoe verschillend kinderen hun tijd ervaren, afhankelijk van hoeveel autonomie ze hebben, of ze 'goesting' hebben in wat ze doen, en of ze die tijd als waardevol beleven.

Voor al viertijd – ongestructureerde, zelfgekozen tijd – is van groot belang, maar staat vandaag onder druk. Dit is de tijd waarin kinderen en tieners zélf beslissen hoe ze hun vrije momenten invullen. Het zijn de uren waarin ze fietsen zonder doel, hangen met vrienden, spel verzinnen, tekenen zonder opdracht of gewoon even 'niks doen'.

Doordat tieners geen eigen plekken hebben, jongeren vaak als 'storend' worden gezien is het heel lastig voor hen om die tijd in de publieke ruimte door te brengen.

Lees de visie op vrije tijd van de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk

4. Hoe bewegen tieners in de publieke ruimte?

Wat betekent publieke ruimte voor tieners? Niet alleen een fysieke plek om door te bewegen, maar vooral een sociale ruimte waar ze kunnen zijn, gezien worden, en zichzelf kunnen ontdekken. Tieners gebruiken de publieke ruimte op hun eigen manier: ze oefenen er zelfstandigheid, bouwen er relaties op en testen grenzen af. 'Hangen', zwerven, passeren, samenkomen — het zijn vormen van sociaal gedrag die bij hen horen.

Toch worden deze manieren van gebruik niet altijd erkend of gewaardeerd. Terwijl we publieke ruimte vaak zien als iets neutraals of functioneels, ervaren tieners haar juist als sociaal geladen en betekenisvol. De manier waarop publieke ruimte is ingericht en geregeld, zegt iets over wie er welkom is — en wie niet. Daarom is het cruciaal om ruimte (opnieuw) écht publiek te maken: toegankelijk, bruikbaar en betekenisvol voor iedereen, ook voor tieners.

Publieke ruimte als sociale ruimte

Publieke ruimte is geen lege container. Voor tieners is het een sociaal speelveld waarin identiteit, vriendschap en autonomie vorm krijgen. Dat betekent ook dat verschillende gebruikers botsende verwachtingen of verlangens kunnen hebben. Een plek om tot rust te komen voor de ene groep, is voor tieners misschien juist een plek om luid te zijn en te experimenteren met groepsgedrag. 'Rondhangen' is geen probleemgedrag, maar een manier om zich sociale posities toe te eigenen.

Onderzoek van Child in the City (Bridging the Gap, 2018) benadrukt dat jongeren publieke ruimte gebruiken om hun zelfstandigheid te oefenen en sociale relaties op te bouwen.

Hoe tieners publieke ruimte gebruiken, verschilt sterk per plek en in context. Soms kiezen ze bewust voor plekken die 'cool' zijn of waar iets te beleven valt. Andere keren komen ze samen op plekken waar je dat als volwassene misschien niet verwacht. Door deze vormen van gebruik te begrijpen, kunnen we beter inspelen op hun reële noden.

We spreken over 'aankomstplekken' als we het hebben over plekken waar tieners en jongeren bewust zich naartoe verplaatsen. Denk aan winkelcentra, het gemeentelijk park, speelterreintjes, het skatepark,...

'Passeerplekken' zijn plekken waar ze heel even verblijven onderweg naar ergens; de Kruidvat, de bushalte, fietsenkot,...

Publieke ruimte is namelijk nooit neutraal of onschuldig. Het publiek zijn van publieke ruimte houdt in dat ontzettend veel mensen hun eigen, uiteenlopende betekenissen aan deze plekken geven. De rustplek voor de ene is een speelplek voor een ander. De doorgangspek tussen thuis en werk voor de meerderheid is een noodzakelijke ontmoetingsplek voor wie thuis te weinig mentale of fysieke ruimte heeft. (M. Moris, expedition vzw, 2021).

Mobiliteit en 'nutteloze' verplaatsing

Tieners verplaatsen zich niet lineair van A naar B, maar eerder als 'hoppende gebruikers' van de ruimte. Hun routes volgen een eigen logica, gebaseerd op sociale ontmoetingen, sfeer, veiligheid, en aantrekkingskracht van plekken.

(W. Vanderstede, Kind en Samenleving, persoonlijke communicatie, 31 maart 2025)

Het Belgische onderzoek "Kinderen en Ruimte" maakt duidelijk dat jongeren vaak kiezen voor omwegen langs plekken waar 'iets gebeurt' of waar ze anderen kunnen tegenkomen. Ook het onderzoek "Walk in a girl's shoes" maakt veel duidelijk over de blik van tieners, met de nadruk op meisjes.

Co-creatie

Tieners, maar ook kinderen en jongeren, kunnen perfect mee nadenken over ruimtelijke inrichting, als je hen aanspreekt op hun ervaring en niet enkel als 'doelgroep'. Participatie zorgt bovendien voor meer verdraagzaamheid en minder conflict. Door hen mee te nemen in het ontwerp en beleid, ontstaat eigenaarschap over publieke ruimte, wat sociale controle, respect voor de ruimte en minder overlast in de hand werkt.

Voor jongeren is publieke ruimte vaak de plek waar ze onbekenden tegenkomen — zoals op de bus, in de bib, het café of het centrum. Die ervaring verschilt van hoe volwassenen publieke ruimte meestal begrijpen, en net daardoor ontstaat er vaak wrijving. Tijdens participatie is het daarom essentieel om hun perspectief te erkennen: het gaat niet alleen om informatie verzamelen, maar ook om hun mening echt te vragen en ernstig te nemen.

Maak publieke ruimte (opnieuw) écht publiek

De druk op de publieke ruimte verhoogt anno 2024 door enkele tendensen:

- Beschikbare ruimte wordt steeds schaarser, onder meer door verdichting en omdat verblijfs- en ontmoetingsruimte vervangen worden door verplaatsingsruimte.
- Publieke ruimte wordt vaker voorgestructureerd voor bepaalde functies. Zo krijg je het idee dat skaten enkel kan op een skatepark en spelen in een speeltuin, wat niet altijd strookt met de noden of wensen van gebruikers.
- Steeds meer privatisering van publieke ruimte. Denk bijvoorbeeld aan een terras dat een deel van een dorpsplein inpalmt. Of ruimte op het strand die ingenomen wordt door verhuurders van bijvoorbeeld ligzetels of parasollen.

(Visie – Hangmakers, z.d.)

Het gaat om het willen begrijpen wat ze nodig hebben, wat ze missen niet enkel om de resultaten hiervan naar boven te laten komen.

Publieke ruimte creëren voor tieners vraagt dus geen aparte tienerzone, maar een fundamenteel andere kijk op ruimtegebruik, op eigenaarschap, op mee-zijn. Dit is natuurlijk ook zo voor kinderen en jongeren. Het vraagt dat we bereid zijn om hun perspectief te zien en ruimte te maken voor wat nog niet geformaliseerd is. Niet om te controleren, maar om te begrijpen.

Belgisch onderzoek
naar kinderen en ruimte

Lees de publicatie
"Walk in a Girl's Shoes"

Voorbeelden

Maak voor het participatieproject gebruik van scholen.

Een moment op school zodat alle leerlingen kunnen deelnemen, zodat ze zich gehoord voelen, en zodat jullie hun stem horen. Het kan ook tijdens een groot event, maar dan bereik je natuurlijk enkel diegenen die al geëngageerd zijn, en dat is niet altijd een representatief deel van de doelgroep.

In het Brusselse project “You(th)Space” (2018–2020) werden jongeren betrokken bij het ontwerpen van een plein. Wat bleek? Hun grootste prioriteiten waren: zichtbaarheid vanaf de bushalte, schaduw op warme dagen, en een plek waar je ongestoord kon praten. Geen enkele daarvan stond op de eerste versie van het ontwerp.

Participatie is in vele landen vaak een minivak op school. Een heel ontwerpproces van ideeën, naar realisatie. De school geeft cursussen, leerdoelen kunnen bekeken worden en aan het project gekoppeld worden. Aangezien scholen en dus ook leerlingen meer interesse hebben, heeft de gemeente veel meer dan maar één ‘inspiratie babbel’. Daarbuiten leren de leerlingen samen met lokale besturen ontwerpen, maquettes maken etc. Iets wat wij nog niet doen, maar dus wel mega waardevol is om daar eens mee aan de slag te gaan!

4.1 Tienerweefsel

Een ruimtelijke blik op de leefwereld van jongeren
(Kind & Samenleving)

4.1.1 Wat is een tienerweefsel?

Een tienerweefsel is het netwerk van formele én informele plekken die voor tieners van belang zijn, inclusief de verbindingen ertussen. Het vormt een eigen planningslaag, met een logica die vertrekt vanuit de leefwereld van jongeren. Denk aan sportplekken, snackbars, skateparken en fietsroutes die ze gebruiken om zich vrij te bewegen. Dit weefsel staat niet op zichzelf: het moet geïntegreerd worden met andere planningslagen zoals mobiliteit, groen en recreatie.

Tieners bewegen zich doorheen verschillende plekken – van school naar supermarkt, naar skateplek, naar een brug waar ze napraten.

De rijkdom van hun verplaatsingen
en de waarde van plekken wordt pas
duidelijk als je het geheel ziet.

(W. Vanderstede, Kind en Samenleving, persoonlijke communicatie, 31 maart 2025)

4.1.2 De logica van de plek

De betekenis van een plek hangt vaak meer af van de context en nabijheid van andere voorzieningen dan van de inrichting zelf. Belangrijke vragen zijn:

- Ligt de plek op een drukke fietsroute of bij een OV-halte?
- Zijn er snackbars of winkels in de buurt?
- Zijn er jeugdvoorzieningen of andere hotspots dichtbij?

Ruimtelijke planning moet inzetten op deze samenhang en nabijheid. Alleen zo kan je plekken ontwerpen die het weefsel versterken.

4.1.3 Drie stappen naar hotspots in de beweegwereld van tieners

Stap 1: Inventariseren samen met tieners

Start met participatie en observatie. Breng plekken én routes in kaart:

- Plekken: waar komen tieners samen, formeel of informeel?
- Routes: hoe verplaatsen ze zich, en waar liggen knelpunten of barrières?

Gebruik methodes zoals interviews op straat, workshops op school, of gesprekken via jeugdwerk. Leg daarnaast bestaande planningslagen (bijv. mobiliteit, voorzieningen, routes) als achtergrond op de kaart.

Stap 2: Verbinden van plekken

Verbind de geïdentificeerde plekken met duurzame mobiliteitsnetwerken, volgens het STOP-principe:

1. Stappen
2. Trappen (fiets)
3. Openbaar vervoer
4. Personenvervoer (auto)

Zorg voor veilige, aantrekkelijke verbindingen die echt aansluiten bij hoe tieners routes beleven en gebruiken, ook als die niet altijd de meest logische zijn. Denk aan sfeer, zichtbaarheid en sociale veiligheid.

Stap 3: Verknopen tot hotspots

Focus op plekken waar voorzieningen samenkomen, zoals:

- een schoolplein met een bushalte en snackbar
- een park aan een fietsknooppunt met zitbanken

Verknoping betekent functies combineren en ruimtelijk op elkaar afstemmen. Visuele verbindingen (elkaar kunnen zien) versterken het gevoel van samenhang. Zo ontstaan hotspots waar tieners graag vertoeven.

4.1.4 Van kaart naar visie

De kaart waar de hotspots op terecht komen is het vertrekpunt voor een gedragen visie en actieplan, samen met diensten én jongeren. Het bevestigt dat rondhangen oké is en dat tieners thuishoren in de publieke ruimte. Zo ontstaat een concrete ruimtelijke visie die richting kan geven aan gemeentelijk beleid en onderhandelingen met externe actoren.

Het uiteindelijke doel? Een gemeente of regio waar tieners ruimte krijgen om te groeien, ontdekken en zichzelf zijn — midden in de samenleving.

Lees meer over
Tienerweefsel

5. Wat is participatie?

En waarom is het van belang?

5.1 The Lundy Model

(Lundy, 2007b).

Dit model werd ontwikkeld door Laura Lundy, professor in internationale kinderrechten aan de 'School of Education at the Queen's University of Belfast'. Het model is bedoeld om besluitvormers te doen stilstaan bij de verschillende, maar onderling verbonden, elementen van participatie.

4 luiken vormen de basis en liggen in chronologische volgorde:

- Space (ruimte): kinderen moeten veilige, inclusieve kansen krijgen om hun mening te vormen en te uiten.
- Voice (stem): kinderen moeten ondersteund worden om hun mening te uiten.
- Audience (publiek): er moet geluisterd worden naar hun mening.
- Influence (invloed): er moet iets gedaan worden met hun mening, waar passend.

In de praktijk gaat dit als volgt:

Ruimte:

- Werden de meningen actief gezocht?
- Was er een veilige ruimte?
- Zijn er stappen ondernomen om ervoor te zorgen dat iedereen kan deelnemen?

Stem:

- Heeft iedereen de informatie gekregen die ze nodig hebben om een mening te vormen?
- Weet iedereen dat ze niet verplicht zijn om deel te nemen?
- Heeft iedereen verschillende mogelijkheden gekregen om zich te uiten?

Publiek:

- Is er een proces om de meningen te communiceren?
- Weet iedereen naar wie hun mening wordt doorgestuurd?
- Heeft die persoon of instantie ook de macht om beslissingen te nemen?

Invloed:

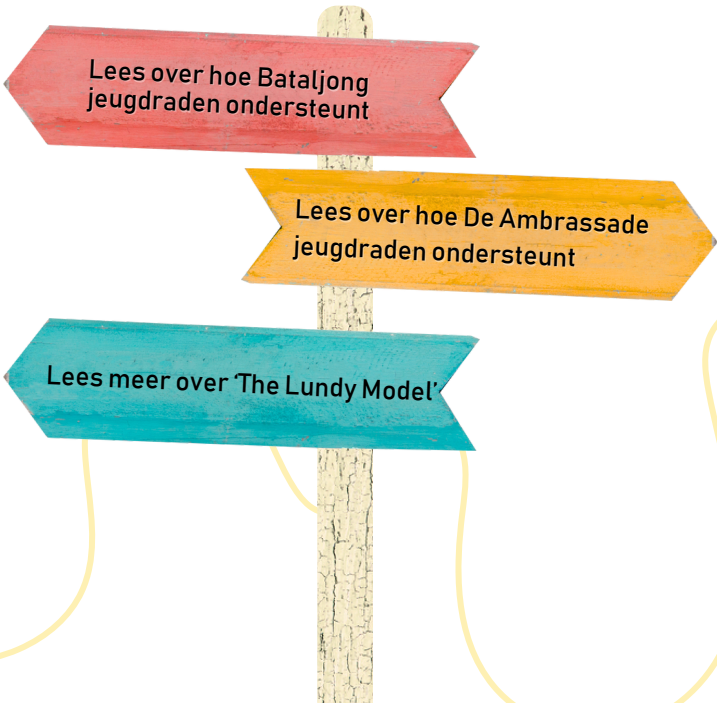
- Werden alle meningen overwogen door de leidinggevenden?
- Zijn er procedures om te garanderen dat meningen serieus worden genomen?
- Kreeg iedereen feedback over wat er met hun mening gebeurde, en uitleg over de beslissing?

5.2 Kinder- en jeugdraad

Veel gemeentebesturen hebben de kracht van een kinder- en jeugdraad al ontdekt, andere zijn nog in de onderzoeksfase. Het is heel waardevol om inspraak toe te laten over bijvoorbeeld een bib, over een nieuw toestel op het speelpleintje in het centrum. Maar het is nog waardevoller om hen mee te nemen vanaf de start van een denkproces over nieuwe ruimte, nieuwe projecten, nieuwe ideeën Zie de kinder- en jeugdraad als een bron van informatie die een plek/ event/ situatie eigenlijk alleen maar rijker kan maken.

“Een participatieve samenleving erkent kinderen en jongeren als volwaardige burgers die invloed kunnen uitoefenen op hun leefomgeving.”

De Ambrassade (2013).

Lees over hoe Bataljong
jeugdraden ondersteunt

Lees over hoe De Ambrassade
jeugdraden ondersteunt

Lees meer over 'The Lundy Model'

5.3 Geeftieners een stem

Sport Vlaanderen is op onderzoek gegaan naar de uitval van tieners binnen het kader 'sport'. Ook al is het onderzoek volledig daarop gebaseerd, het is van toepassing in elke sector. Denk aan de vele tekorten aan vrijwilligers in organisaties, bij speelpleinen, in verenigingen,

Het onderzoek komt uit een analyse van de drop-out cijfers bij de sportfederaties. Die toont aan dat een groot deel van de jongeren tussen de 10 en 19 jaar uitvalt. Daarnaast neemt de procentuele tiener drop-out ook toe met de leeftijd. MAAR wie tieners verliest binnen haar sportclub, verliest ook haar toekomstige trainers, bestuurders of vrijwilligers die de club draaiende houden en mee helpen groeien.

Samen met praktijk experts, sportfederaties en sportclubs hebben ze tools ontwikkeld waarmee je als trainer, jeugdsportbegeleider, aanspreekpersoon integriteit (api) of federatie medewerker met je tieners in gesprek leert gaan. Alle tools zijn gebaseerd op een Europees onderzoek rond drop-out bij jongeren dat 14 oorzaken van drop-out detecteerde.
(Sport Vlaanderen & Lieve Claes, z.d.).

'Ons gedacht'

'Ons gedacht' helpt je te weten te komen wat er leeft bij de tieners van jouw sportclub of trainingsgroep. De speelse aanpak van het spel zorgt ervoor dat tieners gemakkelijker hun mening geven.

Aan de hand van het spel kunnen de tieners van jouw club zowel positieve als verbeterpunten benoemen. Zo ontstaan er boeiende discussies die uiteindelijk leiden tot drie concrete actiepunten die zij zelf of samen met het clubbestuur willen oppakken.

Het kaartspel zorgt ervoor dat de tieners zich gehoord en betrokken voelen bij het clubgebeuren. Je laat hen weten dat je hun inbreng belangrijk vindt voor de trainingsgroep of de club. Dat geeft een fijn gevoel.

(Sport Vlaanderen & Lieve Claes, z.d.).

Gespreksstarters zijn dankbaar materiaal om het gesprek aan te gaan met kinderen en jongeren. Bijvoorbeeld de vragensets van Openhartig. Zij hebben ook sets specifiek voor Kinderen en Jongeren. Er zijn ook andere merken die deze vragensets uitbrengen. (Inpraak en Participatiemethodieken | Bataljong, z.d.).

Kind & Samenleving toont met hun methodiek “Tienspraak” dat participatie zorgt voor dialoog in plaats van stereotypering (bv. het label 'hangjongeren') en leidt tot meer gedragen beleidskeuzes.

6 Hoe ziet dat er dan uit?

6.1 PLAYces

"Richt speelplekken dus bij voorkeur in aan de voorzijde van gebouwen."

Een speelplek waar kinderen met en zonder handicap elkaar kunnen ontmoeten en samen spelen is een speelplek waar: iedereen 100% welkom is, 70% van de speelaanleidingen bereikbaar is voor iedereen, 50% van de speelaanleidingen bespeelbaar is voor ieder kind en gericht is op het stimuleren van ontmoeting en samen spelen.

PLAYces 2024 biedt een inspirerend voorbeeld van hoe co-creatie, participatie en het recht op spelen centraal kunnen staan in de ontwikkeling van publieke ruimte. Los van het specifieke kader van tienersweefselplanning, zijn er drie grote thema's die duidelijk naar voren komen

1. Co-creatie als uitgangspunt, niet als einde van een project
2. Participatie als leerproces en als democratisch instrument
3. Het belang van spelen als maatschappelijke waarde

PLAYces toont aan dat wanneer co-creatie, participatie en het recht op spelen écht ernstig worden genomen:

- publieke ruimte kwalitatiever en inclusiever kan worden,
- kinderen, tieners en jongeren zich meer verbonden voelen met hun omgeving,
- professionals uitgedaagd worden om breder, speelser en inclusiever te ontwerpen.

Het is niet enkel een project over ruimte, maar over maatschappelijke verandering via ruimte.

(PLAYces: Spelen met Ruimte | Goe Gespeeld, z.d.)

Lees de inspiratiegids
van PLAYces

Lees het reisverslag
van Goe Gespeeld!

7. Conclusie

Deze gids toont aan dat het belangrijk is dat tieners, maar ook kinderen en jongeren, meer nodig hebben dan gewoon een plek om te 'zijn'. Ze hebben een ruimte nodig die hen erkent als volwaardige gebruiker, waar ze zich welkom voelen en die hen toelaat om te spelen, ontdekken, verbinden, hangen en vooral zichzelf te zijn. Rondhangen, 'zwerven', lawaai maken, afspreken, niets doen: het is niet altijd een teken van 'doelloosheid', het is ook een uiting van zingeving, van zoeken naar plaats, betekenis, privacy en aanvaarding.

Het is belangrijk dat er ruimte is die in participatieve vorm tot stand komt. Lokale besturen kunnen hier een mooie aanzet tot geven.

Een jongeren-, tiener-, en kindvriendelijke gemeente is er één die hen ziet, hoort en ruimte biedt. Want wat tieners, maar ook kinderen en jongeren, vandaag ervaren in hun buurt, bepaalt hoe ze zich morgen zullen verhouden tot hun samenleving.

Door ruimte opnieuw écht publiek te maken zullen er nieuwe gemeenschappen ontstaan, maar zullen ook oude gemeenschappen herstellen. Het is een belangrijk onderdeel van het opnieuw 'wakker maken' van sociale relaties in steden en gemeenten. Echter, dit is enkel mogelijk als iedereen bereid is om samen te zoeken naar nieuwe manieren van samenwerken. Net zoals ideeën uit te wisselen en als luisteren en rekening houden met elkaar, moet dat een belangrijk onderdeel worden van ruimtelijke planning.

Participatie, co-creatie en het erkennen van de waarde van ongestructureerde tijd (vrije tijd) vormen hierbij fundamenteën. Zij zijn de experts van hun eigen leefwereld, en als lokaal bestuur ben je de sleutel om die leefwereld werkelijk vorm te geven.

Durf ruimte te delen, durf hen serieus te nemen.

Concreet aan de slag?

Begin gerust klein: ga in gesprek met hen, observeer hoe en waar ze zich bewegen, ga op zoek naar gemeenten die voorbeelden hebben die voor jouw gemeente ook haalbaar zijn. **Jongeren-, tiener-, en kindvriendelijke ruimte begint niet bij grote investeringen, maar bij een andere blik.**

Daarin Investeren versterkt niet alleen het welzijn van deze doelgroep, maar ook sociale cohesie, veiligheid, gelijke kansen, werkt vooroordelen weg en versterkt de democratische betrokkenheid.

Bronnenlijst

Doorverwijzingen:

Waarom buitenspelen?

- Belang van buitenspelen
- Buitenspeelonderzoek
- Onze website rond tieners

Hoe en waar spelen of hangen tieners?

- Website De Hangmakers
- Visie op vrije tijd - Bataljong
- Visietekst De Hangmakers
- visie op vrije tijd - VDS
- Speelideeën - VDS

Hoe bewegen tieners in de publieke ruimte?

- Tienspraak - K&S
- Belgisch onderzoek naar kinderen en ruimte
- 'Walk in a girls shoes' - K&S
- Tienerweefsel - K&S

Wat is participatie? En waarom is het van belang?

- Jeugdraadondersteuning - Bataljong
- Jeugdraadondersteuning - De Ambrassade
- The Lundy Model
- Tienspraak
- Tienvriendelijke ruimte
- "Ons gedacht" - Sport Vlaanderen
- Participatiebundel - Bataljong
- Participatiemethodieken - Bataljong
- Databank methodieken - De Ambrassade
- Gespreksstarters - OpenUp
- De ijsjesnorm

Hoe ziet dat er dan uit?

- Inspiratiegids PLAYces
- Webiste PLAYces - Goe Gespeeld!

Inhoudelijk gegenereerde bronnen:

Waarom Buitenspelen?

- Steenberghs, N. (2020, 18 augustus). Kinderen buiten! EOS Wetenschap. https://www.eoswetenschap.eu/psyche-brein/kinderen-buiten?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw5azABhD1ARIsAA0WFUFnW7CjALSJv5HQ1dP8yNrgljggZ45jfDPa79kX_pGIDr_rIloH00AAaApLuEALw_wcB
- Het belang van buitenspelen en -zijn | Buitenspelen. (z.d.). <https://www.buitenspelen.be/hetbelangvanbuitenspelen>
- HET VLAAMS PARLEMENT: WE GINGEN SPREKEN OVER HET BELANG VAN BUITENSPELEN! (z.d.). <https://www.goegespeeld.be/InDeKijker/het-vlaams-parlement-we-gingen-spreken-over-het-belang-van-buitenspelen>
- Vlaams Parlement. (2023c, maart 23). 23-03-2023 - middagvergadering (CUL) [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=JjmAVK4Mx4I>

Hoe en waar spelen of hangen tieners?

- Jonge inwoners in/en de publieke ruimte | Bataljong. (z.d.). <https://bataljong.be/boost-je-kennis/kinderen-en-jongeren-de-publieke-ruimte/de-hangmakers/jonge-inwoners-inen-de>
- Buitenspeeldag | Buitenspelen. (z.d.). <https://www.buitenspelen.be/buitenspeeldag>
- Speelidee | Buitenspelen. (z.d.). <https://www.buitenspelen.be/speelidee>
- Visie – Hangmakers. (z.d.). <https://dehangmakers.be/visie/>
- Regie vrije tijd? | Bataljong. (z.d.). <https://bataljong.be/boost-je-kennis/regie-vrije-tijd/wat-regie-vrije-tijd/regie-vrije-tijd>
- Over spelen en open speelaanbod | Speelplein.Net. (z.d.). <https://www.speelplein.net/overspelen/nl#:~:text=De%20VDS%20streeft%20ernaar%20om,vrij%20is%20om%20te%20kiezen.>

Hoe bewegen tieners in de publieke ruimte?

- It takes a child to raise a village. (z.d.). <https://sites.google.com/view/a-child-to-raise-a-village/homepage>
- Tienerweefsel ~ Kind & Samenleving. (z.d.). <https://k-s.be/ruimte-omgeving/speel-en-tienerweefsel/tienerweefsel/>
- Moris, M. (2021, 7 december). 'Wie het meest nood heeft aan publieke ruimte, heeft die het minst'. Sociaal.Net. <https://sociaal.net/achtergrond/sociale-ongelijkheid-in-publieke-ruimte/>
- Tienerweefsel ~ Kind & Samenleving. (z.d.). <https://k-s.be/ruimte-omgeving/speel-en-tienerweefsel/tienerweefsel/>

Wat is participatie? En waarom is het van belang?

- Lundy, L. (2007). 'Voice' is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British Educational Research Journal*, 33(6), 927–942. <https://doi.org/10.1080/01411920701657033>
- Jeugdraadondersteuning | Bataljong. (z.d.). <https://bataljong.be/boost-je-kennis/jeugdraadondersteuning>
- Wat doet een lokale jeugdraad? (z.d.). De Ambrassade. <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/wat-doet-een-lokale-jeugdraad>
- Sport Vlaanderen, & Lieve Claes, L. (z.d.). Geef tieners een stem. Sport Vlaanderen. <https://www.sport.vlaanderen/sporters-beleven-meer/geef-tieners-een-stem/>
- INSPIRATIELIJST TIENERACTIES. (1000). Sport Vlaanderen. <https://media.sport.vlaanderen/m/3abc74ea613d026c/original/Inspiratielijst%20tieneracties.pdf>
- <https://www.sport.vlaanderen/sporters-beleven-meer/geef-tieners-een-stem/tools/kaartspel-ons-gedacht/>
- Inspraak en participatiemethodieken | Bataljong. (z.d.). <https://bataljong.be/boost-je-kennis/beleidsparticipatie-van-kinderen-en-jongeren/inspraak-en-participatiemethodieken-1>
- Kind & Samenleving vzw. (z.d.). Tien Spraak: Tieners betrekken bij het gemeentelijk beleid. In Tien Spraak: Tieners betrekken bij het gemeentelijk beleid. <https://k-s.be/medialibrary/purl/nl/8814564/Tienspraak%20-%20Tieners%20betrekken%20bij%20het%20gemeentelijk%20beleid.pdf>
- OpenUp! (2024, 3 juli). Spellen voor eerlijke en openhartige gesprekken! <https://openup.nu/spellen/>
- Unknown. (z.d.). INSPIRATIE VOOR LOKALE BESTUREN 365 x BUITENSPEELDAG! In Unknown.
- Werkvormen. (z.d.). De Ambrassade. <https://ambrassade.be/nl/kennis/werkvormen>

Hoe ziet dat er dan uit?

- PLAYces: spelen met ruimte | Goe Gespeeld. (z.d.). <https://www.goegespeeld.be/playces>
- PLAYces 2024: het reisverslag | Goe Gespeeld. (z.d.). <https://www.goegespeeld.be/playces/2024>
- Inspiratiegids PLAYCES. (2025). In De Ambrassade. De Ambrassade. Geraadpleegd op 5 mei 2025, van https://ambrassade.be/nl/attachments/view/2025315_inspiratiegidsplayces_we_b_spreads_final